

BUITEN

6^E JAARGANG N^O. 27.

ZATERDAG 6 JULI 1912.

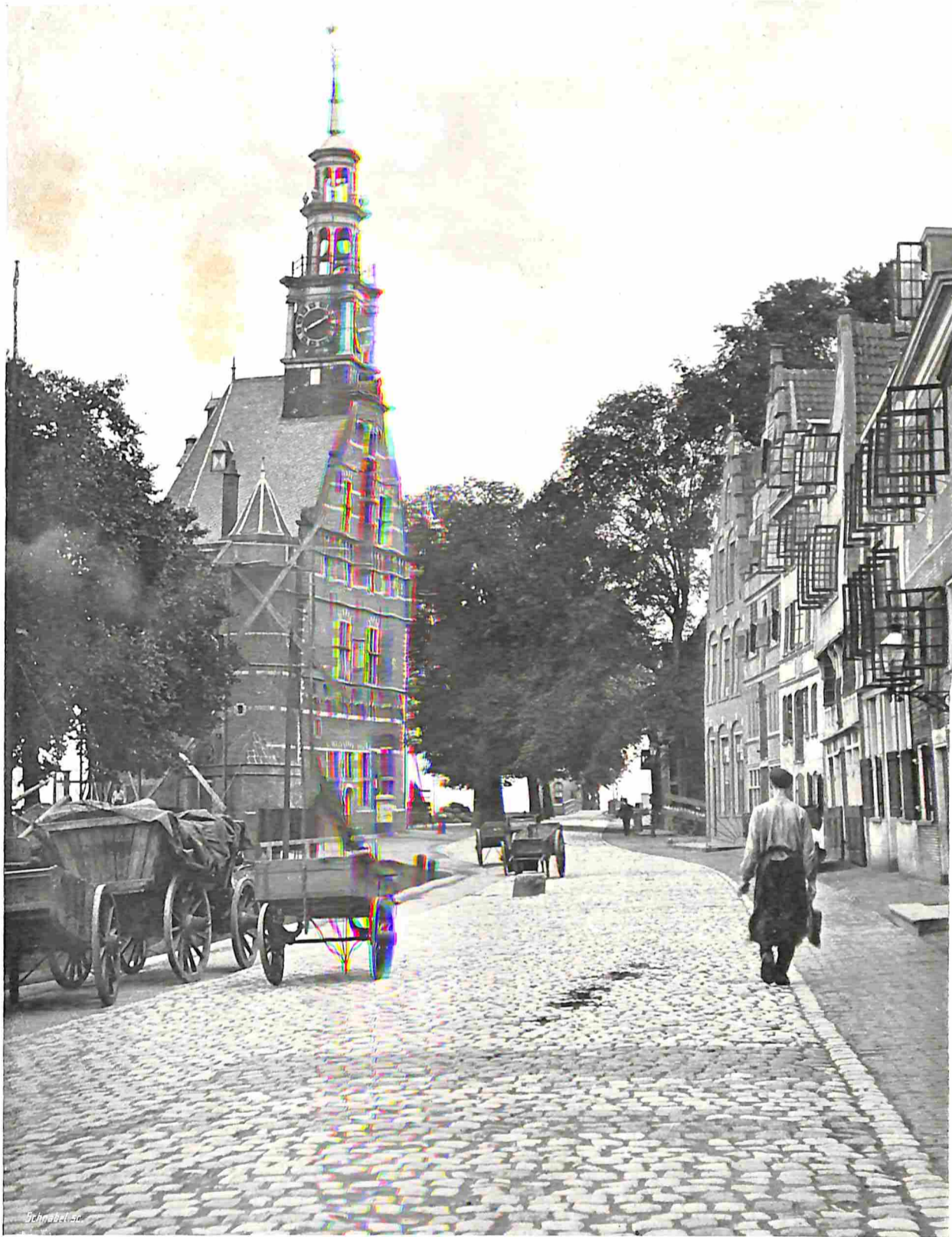

Foto J. J. van der Hoeven.

BIJ DEN HOOFDTOREN TE HOORN.

INHOUD:

BIJ DEN HOOFDTOREN TE HOORN. ILLUSTRATIE.	BLZ. 315
DE STERRENHEMEL IN JULI, DOOR A. A. N.	„ 316
IMPRESSIES, DOOR CLARITA BOSCH.	„ 316
DE IJVERIGE AMBTENAAR, VRIJ NAAR 'T SPAANSCH, DOOR JHR. J. J. B. D. M.	„ 316
VAN EEN JUNIDAG, DOOR GS. VAN HEEMSKERCK DÜKER	„ 317
DE TENTOONSTELLING VAN SCHILDERIJEN EN AQUARELLEN GEHOUDEN DOOR E. J. VAN WISSELINGH & CO. IN DE ZALEN VAN HET SCHILDERKUNDIG GENOOTSCHAP „PUL- CHRI STUDIO" TE 'S-GRAVENHAGE	BLZ. 318—321
DE INVLOED VAN DE ZUID-AMERIKAANSCH FLORA OP DEN EUROPEESCHEN TUINBOUW, II, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 322—323
DE KASTELEN LANGS DE LOIRE (VERVOLG), DOOR M. FRIESWIJK—DE BAS, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 324—326
NIEUWE PAPAVERS, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 326

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74-76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

DE STERRENHEMEL IN JULI.

HET volgende overzicht geeft den stand der Sterrenbeelden voor omstreeks 11 uur:

Zenith: Draak, Hercules, Lier, Zwaan;

Noorden: Kleine Beer, Giraffe, Lynx, Perseus, Wagenman;

Noordoosten: Cassiopeia, Cepheus;

Oosten: Andromeda, Driehoek, Hagedis, Pegasus, Ram, Visschen, Waterman;

Zuidoosten: Dolfijn, kleine Paard;

Zuiden: Arend, Ophiuchus, Pijl, Schild van Sobieski, Schorpioen, Schutter, Steenbok, Vos;

Zuidwesten: Kroon, Slang, Weegschaal;

Westen: Boötes, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, Maagd;

Noordwesten: Grootte Beer, Draak, kleine Leeuw.

De *Melkweg* loopt te 11 uur in een prachtige boog van N.N.O. naar Zuid. Zijn helderste deelen zijn omstreeks middernacht dicht bij het Zenith in het sterrenbeeld Zwaan te vinden, en voorts aan den Zuiderhemel, waar de geheimzinnig schemerende gordel zich, in de sterrenbeelden Arend en Schutter, hoe langer hoe meer verbreekt.

Nu het sterrenbeeld Perseus in den nanacht aan den Noord-oostelijken hemel uit de ochtendschemering te voorschijn komt, begint het seizoen weer voor de waarneming der lichtwisselingen van de merkwaardige *veranderlijke ster Algol*; wie de moeite neemt, deze ster zorgvuldig met de naburige ster ϵ Persei te vergelijken, zal duidelijk kunnen constateeren, dat zij in de nachten van 16 op 17 Juli en van 19 op 20 Juli van geringere helderheid is dan gewoonlijk.

Over deze *Algol minima*, waarop ook nu weer de aandacht van belangstellende lezers wordt gevestigd, deelde ik vroeger een en ander mede („Buiten" I, N°. 30). De waarneming kan met het bloote oog of in een binocle geschieden.

De *tijdsvereffening* verandert in Juli weinig: de heele maand is de zon vier tot zes minuten bij de klok achter.

De tweede helft van Juli is rijk aan *vallende sterren*. Vooreerst is er na middernacht van 25 tot 31 Juli een uitstralingspunt werkzaam in den Waterman, en verder verschijnen van 10 Juli af al voorloopers van den grooten Laurentiusstroom der Perseiden, die omstreeks den tienden Augustus verscheidene nachten achtereen in groot aantal worden gezien. Hun uitstralingspunt schuift elken dag iets naar het Oosten op; het is in Juli in het sterrenbeeld Cassiopeia te vinden, en in Augustus, als het verschijnsel zijn hoogtepunt bereikt, in Perseus, zooals trouwens de naam *Perseiden* aanduidt.

Den vierden Juli bereikt de aarde het *aphelium* harer elliptische loopbaan om de zon (zie Buiten II N°. 27), het punt waarop zij zich zoo ver mogelijk van de zon bevindt. De zon lijkt ons

nu 1' of meer dan 3 % kleiner dan in Januari, een verschil, dat zelfs met eenvoudige hulpmiddelen, bij voorbeeld een sextant, al gemakkelijk is te constateeren. Verder krijgt de aarde nu bijna 7 % minder warmte van de zon dan in Januari en deze geringere toevoer van warmte in den zomer maakt milder; bewoners van het Noordelijke halfond het klimaat milder; terwijl voor het Zuiderlijk halfond, dat in Januari zomer, in Juli winter heeft, daarentegen het verschil van het warme en het koude jaargetijde scherper wordt geaccentueerd.

Mercurius bereikt in de tweede helft van Juli een grootste Oostelijke elongatie van 27 graden en zal misschien wel als avondster gezien kunnen worden. Heel gunstig zijn de omstandigheden echter niet: de planeet gaat niet meer dan drie kwartier na de zon onder.

Ook *Saturnus*, die in Augustus uit de morgenschemering te voorschijn zal komen, is nu nog maar nauwelijks waarneembaar, *Mars* en *Venus* in het geheel niet. *Jupiter* daarentegen is den geheelen vóornacht nog goed zichtbaar: de planeet blijft langzaam „terug", d. i. Westwaarts loopen in het sterrenbeeld Schorpioen.

A. A. N.

IMPRESSIES.

AVOND.

Bijna avond. . . . Spattend goudvuur aan den Westerhorizont. . . De roode zonnebal is verdwenen, achterlatend een groot, breed spoor van purpergefonkel, . . . daarnaast zacht rosetint. . . . Rose gaat in een schakeersel van 't prachtigst violet over in donzig zilvergrijs. . . . donkergrijs. . . . dan een onbestemde kleur, iets van wit-flets, mât. . . . Maar boven 't mat aan den horizont kómend blauw, wazig, onduidelijk nog. . . . Langzaam tint het blauwer, donkerder, dieper. . . . de maansikkel witter, lichter. . . .

Een windje van den zeekant, frisch, opwekkend. Dor geritsel van het suikerriet, droog en scherp vaart het door zijne lange, smalle, snijdende blären. . . . Een enkele rietpluim nog wordt zacht door 't koeltje gewiegd. . . .

In de verte gejubel van spelende kampongkinderen. . . . hondegeblaf. . . . de houtklank van de stampers in het rijstblok. . . . Langs me heen een paar Javanen, eerst druk pratend maar naderbij komend houden ze op, me verwonderd beglurend. . . .

Het weemoedsliedje van den Priet zónder ophouden. . . . de Toehoe roept eentonig. . . . Alles stil stemmend, mijmerend. . . . Nog even hoort men dof-rollend een trein, vèr-af, herinnerend aan stadsgewoel en drukte. . . . Dichterbij — toch gedempt — het gestamp en gesnor van de fabriek. . . . Geratel van aankomende en weggaande grobaks met riet. . . . stemmen van koelies, verward, soms met een schril gegil of geschreeuw er tusschen. . . .

Buiten zoo stille en vredig. . . . daarbinnen in het groote gebouw met zijn lange, rookende schoorsteen léven, beweging, wèrk den heelen nacht door. . . .

Korte, heldre slagen van de fabrieksklok verbreken èven de groote stilte in Natuur. . . . Het windje ruischt voort. . . . de maan schijnt nu helder tegen de nacht-blauwe lucht, prachtige achtergrond waartegen de slanke palmen met hare kruinen van sierlijke, wuivende blären zich scherp afteekenen. . . .

De mooie kleuren aan de kim zijn vervaagd. . . . nog wat blauwig-lila en grijs. . . . De dag voorbij. . . . stil. . . . droome-riig. . . . rust. . . .

CLARITA BOSCH.

DE IJVERIGE AMBTENAAR.

SPAANSCH SCHETS.

RINGRING. . . . ringring. . . .

— Ga jij Rodriguez, de chef belt.

— Verduiveld. . . . nu ben ik juist bezig die stukken af te doen Ach, doe me genoegen en ga jij, Peñasosa.

— Wel, wil je, dat er zulk een prachtig vers verloren gaat?

— Wat mag hij te doen hebben? . . . ik zal gaan. Rodriguez staat op, zet zijn bril af, steekt zijn pen in den inktkoker, knipt de sigarenasch weg, die in een plooi van zijn jas zit en treedt de kamer binnen van zijn chef, een heer met een onaangenaam uiterlijk en een middelmatig verstand.

Zonder op te kijken zegt de chef: — ik wil eens zien of je dit stuk vlug afdoet — en reikt Rodriguez een lijvig pak toe. — O! en je moest m'n eens een staat maken van al de zaken, die nog in behandeling zijn, met datum van inkomst, nummer van de agenda, onderwerp, plaats van herkomst en met de opmerkingen, die zich daarbij voordoen. Ik wil het voor drie uur hebben.

— Als u het goedvindt, zal ik aan Peñasosa zeggen, dat hij me helpt.

— Nee, waarachtig niet, dan kun je er even goed de werkvrouw aanzetten.

— En van morgen af moet je maar 's avonds ook op het bureau komen. Ik wil, dat je een lijst maakt van alle stukken, die afgedaan zijn van 1854 tot nu. Want ik wou wel eens weten of de lust om verzoeken te doen grooter is geworden bij de Spanjaarden.

— Maar 's avonds werk ik thuis. Want omdat het salaris hier te klein is, moet ik wel een bijbaantje aannemen.

— Ja, of je salaris nu klein is of niet, maar als ik je 's avonds niet terug laat komen, wordt er niet voldoende afgedaan en op die manier kan er dan later tijd over schieten om je aan je eigen zaken te wijden.

— Maar...

— Dank je; ga aan je werk, je weet, dat ik dien staat voor drieën moet hebben.

Rodriguez keerde in zijn kamer terug, mompelde in zichzelf en vervloekte zijn lot. Op dit oogenblik vroeg Peñasosa, die vruchteloos een rijmwoord zocht, hem:

— Zeg me eens iets dat op „ik” eindigt.

— Stik — zegt Rodriguez, die zich niet kan inhouden en valt als lood op zijn stoel.

Peñasosa, die zijn gedicht klaar heeft, gaat naar de tafel van Rodriguez en leest hem met pathos voor:

„Je zult zijn als de fonkelendebron
Die opbruist in den gloed der liefde...”

— Goed, goed, dat kun je me later wel voorlezen. Nu moet ik die stukken uitzoeken.

„Zuiver als de geur der bloemen...”

— Toe ruk nu op, Peñasosa, ... laat me nu dien staat afmaken.

— Mijnheer Rodriguez? ... vraagt op dit oogenblik een mijnheer, die om de deur van de kamer kijkt.

— Zou ik hier te weten kunnen komen of u een zaak van Villafranca heeft afgedaan?

— Van Villafranca? ... Zeg, Peñasosa, heb jij dat stuk niet?

— Nee man, ik heb het meer dan veertien dagen geleden aan jou gegeven.

— Afgedaan?

— Nee, zonder het af te doen. Herinner je je niet wat een buikpijn ik had, waardoor ik verplicht was ongeveer twee weken in bed te blijven?

— Wat, u wilt dus zeggen, dat dat stuk nog niet is afgedaan?

— Neem me niet kwalijk, mijnheer, maar ik heb vertrouwen gehad in mijn collega hier.

— Dank u! Ik ben voldoende ingelicht! Ik zal nu zelf naar het hoofd van de afdeling gaan!

— Ja, maar, hoort u eens...

— Goeden dag!

Rodriguez geeft een slag op de tafel, springt op en gaat naar Peñasosa om hem uit te vege; maar deze dichter-ambtenaar heeft zich aan de correctie van zijn gerijmel gezet en heeft geen ooren voor zijn collega.

Ringring... ringring doet het belletje van den chef weer, thans met nadruk.

Rodriguez als de wind naar de kamer van zijn chef, door wien hij met een regen van de heftigste verwijten ontvangen wordt.

— Jullie hebt me in een bespottelijk daglicht gesteld! Wat hebben jullie gedaan met dat stuk van Villafranca? Elke keer als jullie me in een slecht humeur brengen, schijnen jullie in duivels te veranderen.

— Ik zal u zeggen wat er gebeurd is... begint Rodriguez te stotteren.

— Houd je mond! Vóór drie uur zul je mij dat stuk kant en klaar brengen.

— En de staat?

— Ook.

Het leven van Rodriguez is een voortdurende strijd en een opeenstapeling van onaangenaamheden. Hij is verplicht om met de meeste nauwgezetheid te werken op het bureau, want als hij niet werkte, wie zou dan de stukken afdoen? Peñasosa wijdt zich geheel aan de muzen; een andere van de collegas wordt geprotegeerd door een hoogen Piet, werkt ten diens huize als particulier secretaris en moet af en toe ook diens kinderen afstappen; en ambtenaar numero vier, ten slotte, laat zich nooit zien, omdat hij het neefje van den chef is en daarom vrijgesteld is van dienst. Alleen op Rodriguez drukt de last van het bureau en hij alleen heeft het slechte humeur van den chef te verdragen, voor wien alle voorkomende zaken de gemakkelijkste en vanzelf sprekendste dingen ter wereld zijn.

— Hoe gaat het met de statistiek, die ik je opgedragen heb? vraagt hij elken dag.

— Die schiet goed op.

— Maar wat duivel, zul je soms je heele leven besteden aan een werk, dat zoo onbeteekenend is als dit?

— Onbeteekenend?

— Dat zeg ik je toch! Je verdrinkt nog voordat je water gezien hebt! En je maakt maar, dat je je opgedragen taak gauw klaar hebt, om een nota te kunnen opstellen over de vermeerdering van werk in Spanje gedurende de laatste vijftig jaar.

— Maar dat zal lang duren...

— Je kunt je praatjes wel voor je houden; je weet, dat ik niet iemand ben, die repliek van zijn ondergeschikten afwacht.

Het salaris van Rodriguez is zelfs niet toereikend om koffie te drinken en dank zij Peñasosa, die op het bureau koffie drinkt, wordt Rodriguez elken dag met diens overschotje vereerd.

— Och, man — zegt deze — werk toch niet zoo hard. Kijk naar mij, ik heb weken, dat ik geen stuk aanraak.

— Ik kan er niets aan doen, ik kan nu eenmaal niet stilzitten. En als ik een zaak niet afgedaan heb, houd ik mij in bed er nog mee bezig. Wil je gelooven, dat ik vannacht geen oog toe zal doen, doordat ik steeds zal denken aan dien vervloekten staat, dien de chef nu eenmaal hebben wil?

Peñasosa lacht wat om zijn collega en misschien heeft hij gelijk.

— Denk je — zegt hij tot Rodriguez — dat je vlijt en ijver zouden kunnen maken, dat, wanneer er vandaag of morgen een

nieuwe minister komt, je niet aan den dijk gezet wordt?

Rodriguez kijkt Peñasosa eens over zijn bril aan en zegt:

— Man, ik geloof, dat alles zal afhangen van mijn reputatie als werkzaam ambtenaar.

— Rodriguez, je werkt je er onder — zegt zijn vrouw iederen keer als hij beladen met paperassen thuiskomt.

— Maar wil je dan, dat ik deze zaken niet afdoe? Op het bureau heb ik geen tijd voor alles en daarom moet ik dus het dringendste wel mee naar huis nemen.

Terwijl Rodriguez den volgenden avond doorbrengt, begraven onder de officiële stukken, waar haast mee is, heeft de chef van het personeel de volgende conferentie met den minister:

— Kijk eens, mijnheer Martínez, ik heb een plaatsje noodig van vierduizend realen, (1 real is ongeveer 30 cent). Geeft u mij de lijst van het personeel eens.

— Als 't u blijft, Excellentie. Dit zijn de menschen van achtduizend realen en dat die van vierduizend.

— Zet er een aan den dijk van vierduizend.

— Maar het geval doet zich voor, dat allen worden geprotegeerd, Excellentie.

— Wie is die Rodriguez, die geen aanbeveling heeft?

— Dat is een ouderwetsch ambtenaar, zeer ijverig, zeer bruikbaar. Zoudt Uwe Excellentie dien anderen niet willen opruimen?

— Welken?

— Peñasosa.

— Door wien is die aanbevolen?

— Door de gravin van Corcho.

— Dan is het niet mogelijk.

— Hij voert nooit wat uit.

— Dat is bijzaak.

— Maar daar tegenover staat, dat Rodriguez een van de werkzaamsten van het Ministerie is.

— Je moet hem toch maar afdanken.

— Maar, Excellentie, zou ik nogmaals in 't midden mogen brengen, dat Rodriguez zeer bruikbaar is in het bureau en...

— Peñasosa kan niets en zal dus ook niet in de gelegenheid zijn een andere betrekking te zoeken, terwijl, wat die Rodriguez betreft, die zal, omdat hij zoo werkzaam is, geen moeite hebben om een ander baantje te vinden...

...En dien avond werd het lot van Rodriguez beslist.

Vrij naar 't Spaansch door JHR. J. J. B. D. M.

VAN EEN JUNIDAG.

NU even nà genieten van al dat schoons, dat ik daar zag. Heel stil gaan zitten, héél stil en dan niets anders hooren dan de geluiden van buiten, toen ik reed door die lange lanen, vol van vogelgeluiden van heel ver en van heel dicht bij. 't Was zoo wonder mooi!

De gele irissen stonden zoo kalm en gracieuus tusschen de zuring en kamillen in, daar aan den waterkant. Kaarsrecht bleven ze staan, ook nog toen ik mijn handen er naar uit stak. Bijna zonde en onrechtvaardig om ze uit hun omgeving weg te nemen, maar ze leken zoo begeerlijk in mijn oog, zóó heel begeerlijk en toen heb ik ze weg genomen uit 't hooge lange gras, en heel den tijd van drie volle uren hingen ze vóór mij op 't stuur, ik heb ze zoo lief gekregen, en heb er mijn kamer mee vol gezet. Overal kijken ze mij aan, waar mijn oog zich ook richt, en ik geloof niet, dat ze verwijtend mij aanzien. Ze lijken zoo teer en zoo fijn, zóó gevoelig, boos kunnen zij niet zijn. Ik zal ze goed verzorgen.

Wat intens was het daar buiten. Die rust, die omgeving van al dat echte landelijke, die koeien op 't land die lagen te kauwen, die huppelende kippen over de weg, die vastgebonden geitjes aan den kant, die onafzienbare weide vol op met bloemen, gele, witte, blauwe, rose, roode, altijd maar meer.

Wat is de natuur toch rijk!

En nu even heel stil blijven zitten, niets hooren dan alleen maar de geluiden van straks.

De koekoek roept, de vogels fluiten, de kikkers kwaken.

Zie, zie, de eenden in 't water gaan.

En in de verte loopt de boer met 't juk over de schouders — de kettingen rammelen aan de melkemmern. Zie toch dat schuimende vocht.

Een „Gemiddag” en hij is voorbij.

De koeien loeien! Klets! daar springt een kikker 't water in, een visch verschuilt zich verschrikt.

Hoor de insecten eens gonzen, 't is als voel ik ze nog op mijn wang.

Een donderend geraas rommelt van verre en komt langzaam nabij, een onheilspellende donkere lucht gaat zich over alles spreiden. Maar nóg zie ik in 't Westen de roze getinte lucht met blauwe strepen, geel en wit, heel teer nu, en heel fijn.

Een fladderende meeuw met uitgespreide vleugels, giert wild en boos over de velden heen. Maar in alles blijft ze sierlijk.

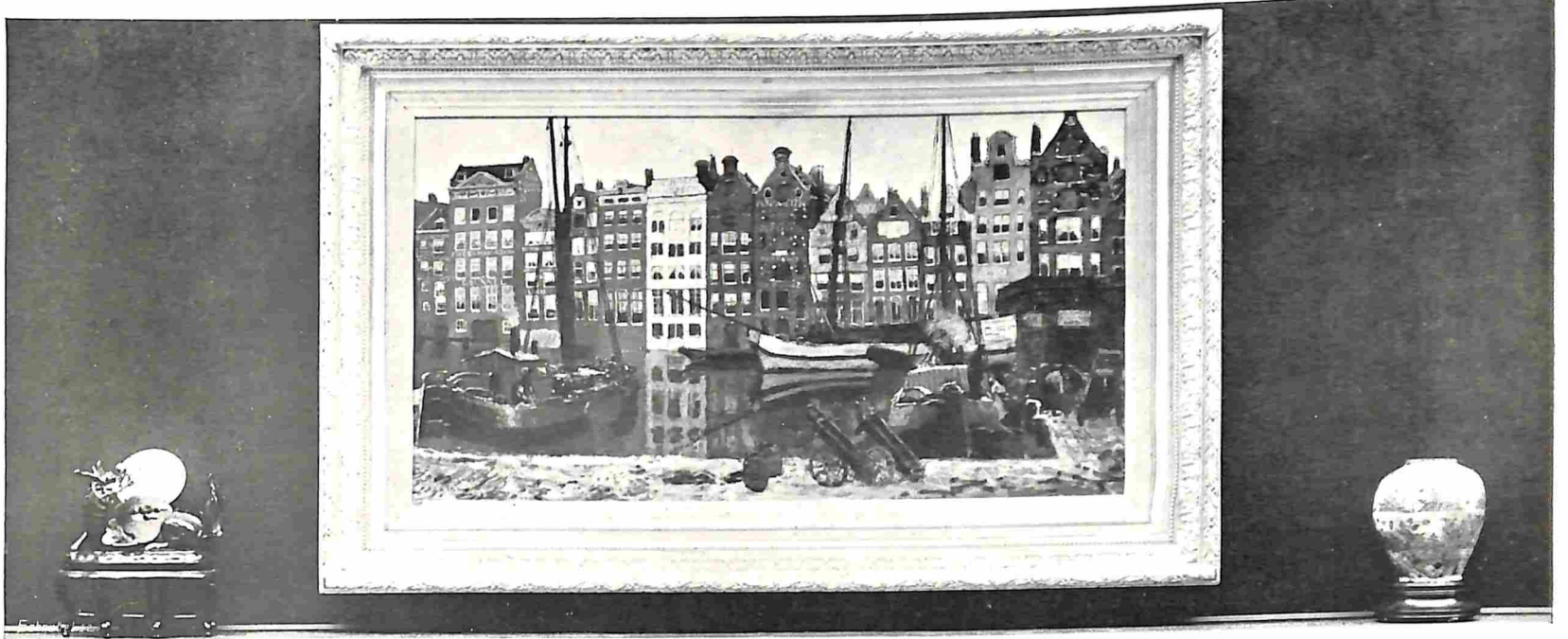
Toch kondigt zij 't wisselende weer 't duidelijkste aan.

De regen kwam, eerst drup na drup, toen werd alles grijzig nat.

Maar ze heeft niets kunnen bederven, de bloemen niet en mij niet, de stemming zóó intens gekregen is niet weg te nemen geweest.

Het is een stil na-genieten gebleven!

GS. VAN HEEMSKERCK—DÜKER.

G. H. BREITNER.

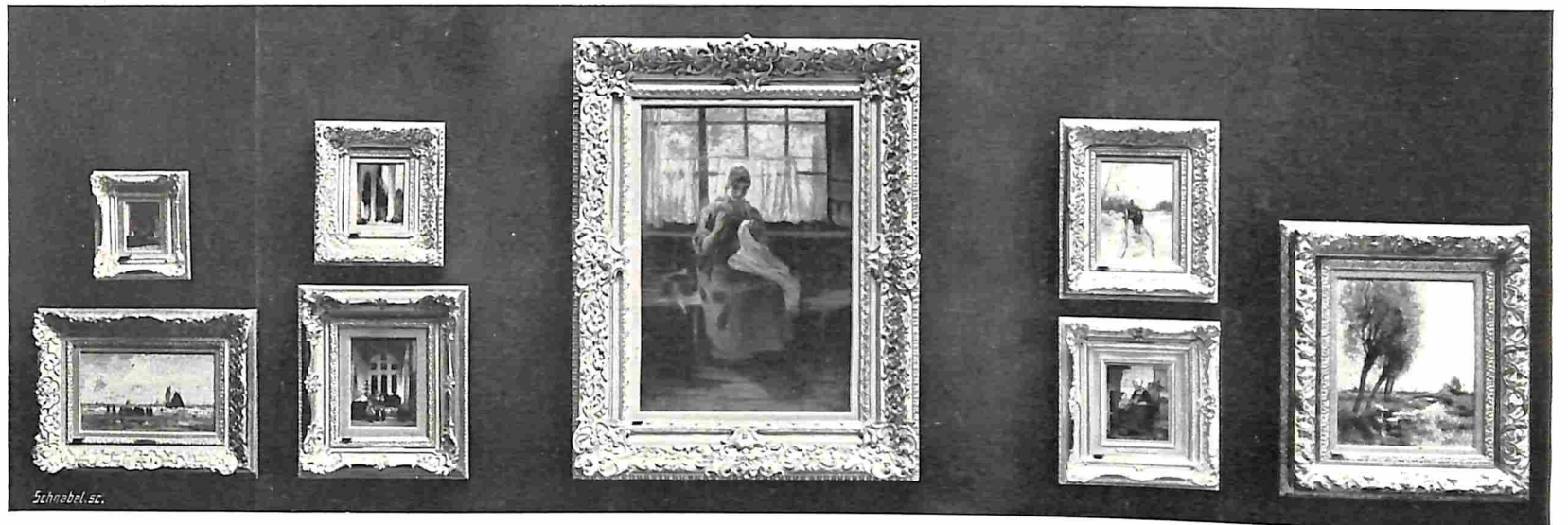
DE TENTOONSTELLING VAN SCHILDERIEN EN AQUARELLEN GEHOUDEN DOOR E. J. VAN WISSELINGH & Co. IN DE ZALEN VAN HET SCHILDERKUNDIG GENOOTSCHAP „PULCHRI STUDIO” TE 'S-GRAVENHAGE.

De lezers van „Buiten” zullen met eenige verbazing doch naar wij hopen ook met genoegen opmerken, dat wij ditmaal iets heel nieuws te zien geven. Slechts bij uitzondering en bijna uitsluitend als het betrof geïllustreerde beschrijvingen van kasteelen, heeft „Buiten” reproducties gegeven van kunstvoorwerpen en dan hoofdzakelijk op het gebied der kunstnijverheid. Niettemin ligt het toch ook op den weg van het tijdschrift om afbeeldingen van kunstwerken te geven, daar het immers naast degelijke lectuur genot voor het oog wil verschaffen en het, zij het dan ook met de tendenz om de liefde voor de natuur en het buitenleven op te wekken, toch een algemeen weekblad wil zijn.

De tentoonstellingen der firma E. J. van Wisselingh & Co., die jaarlijks nu reeds een tiental in jaren in het Genootschap

Pulchri Studio gehouden worden, genieten de bijzondere reputatie, dat er steeds en uitsluitend werkelijke en hoogstaande kunst te zien is en toen de gelegenheid zich aanbood eens een klein beeld der tegenwoordige tentoonstelling te geven, en wel zóó dat men geheele wanden te zien krijgt, maakten wij daar gaarne gebruik van. Wij zijn overtuigd er onzen lezers een dienst mede te bewijzen, door hunne aandacht op deze tentoonstelling te vestigen. In de zomermaanden toch komt den Haag met de badplaats Scheveningen al zeer gaarne voor een bezoek in aanmerking en kan men tegen een geringe geldelijke opoffering genieten bij de aanschouwing van een reeks prachtige schilderijen, die spoedig, (den 21sten Juli wordt deze tentoonstelling gesloten), weer verspreid worden in de woningen der verschillende eigenaren.

REDACTIE.

J. BOSBOOM.
J. MARIS.

J. BOSBOOM.

JOZEF ISRAËLS.

A. MAUVE.
J. MARIS.

W. MARIS.

G. W. DIJSSELHOF.

M. A. J. BAUER.

G. W. DIJSSELHOF.

DE TENTOONSTELLING VAN SCHILDERIJEN EN AQUARELLEN GEHOUDEN DOOR E. J. VAN WISSELINGH & Co. IN DE ZALEN VAN HET SCHILDERKUNDIG GENOOTSCHAP „PULCHRI STUDIO” TE 'S-GRAVENHAGE.

G. W. DIJSSELHOF.

G. W. DIJSSELHOF.

G. W. DIJSSELHOF.

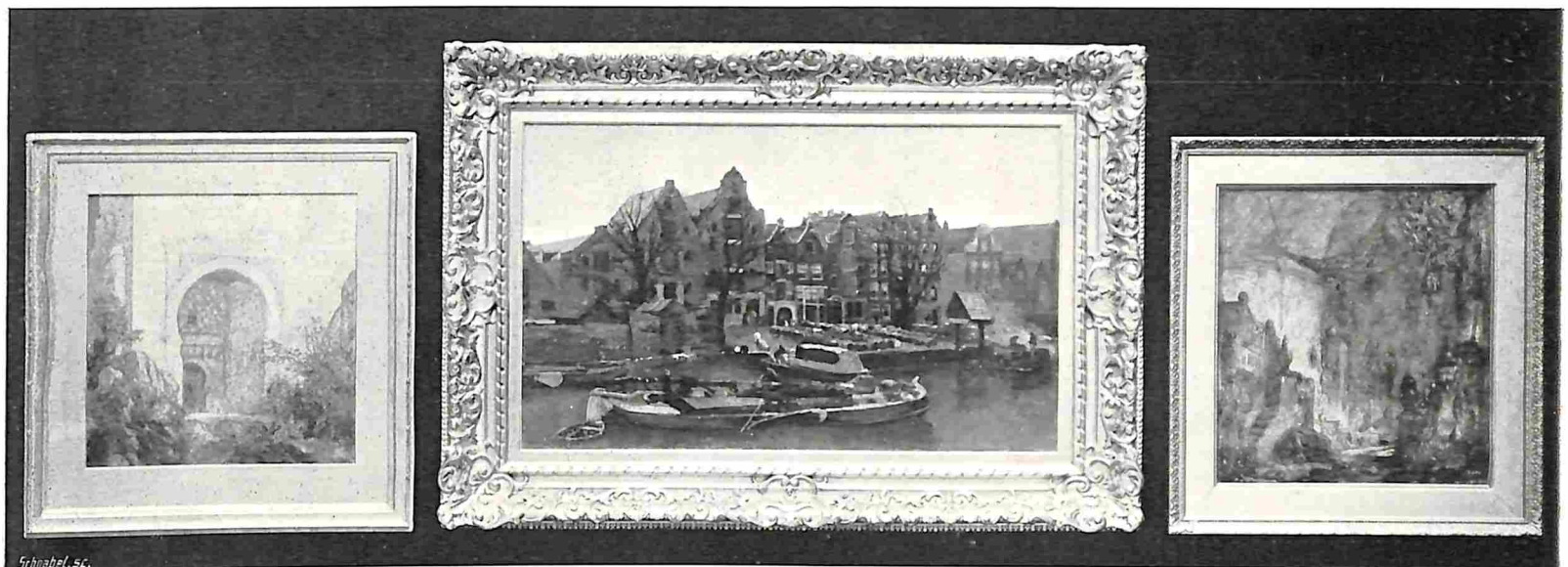

Schnabel.sc.

J. AKKERINGA.

J. AKKERINGA.

J. AKKERINGA.

Schnabel.sc.

M. A. J. BAUER.

G. H. BREITNER.

M. A. J. BAUER.

Schnabel.sc.

M. A. J. BAUER.

M. A. J. BAUER.

M. A. J. BAUER.

DE TENTOONSTELLING VAN SCHILDERIJEN EN AQUARELLEN GEHOUDEN DOOR E. J. VAN WISSELINGH & Co. IN DE ZALEN VAN HET SCHILDERKUNDIG GENOOTSCHAP „PULCHRI STUDIO” TE 'S-GRAVENHAGE.

J. AKKERINGA.

G. H. BREITNER.

G. H. BREITNER.

CH. DAUBIGNY.

E. BOUDIN.
H. FANTIN LATOUR.

N. V. DIAZ DE LA PENA.
CH. DAUBIGNY

G. COURBET.
H. DAUMIER.

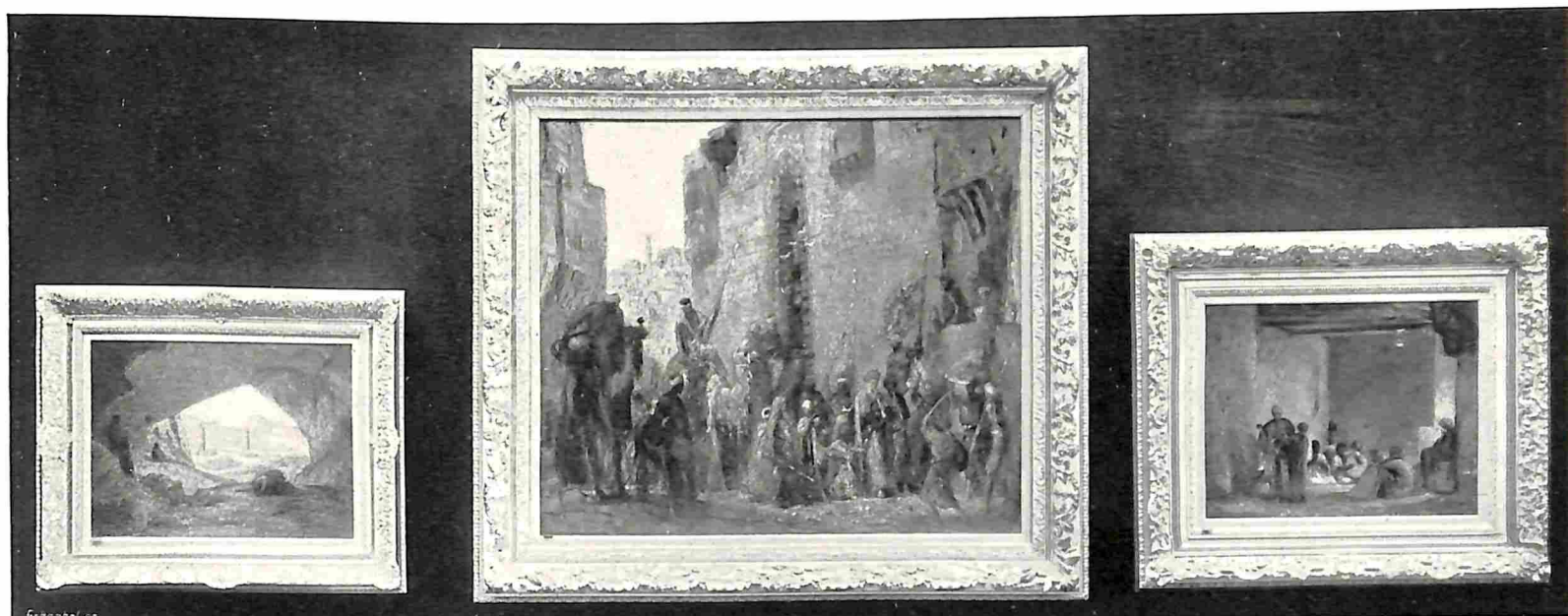

W. WITSEN.

W. WITSEN.

W. WITSEN

DE TENTOONSTELLING VAN SCHILDERIJEN EN AQUARELLEN GEHOUDEN DOOR E. J. VAN WISSELINGH & Co. IN DE ZALEN VAN HET SCHILDERKUNDIG GENOOTSCHAP „PULCHRI STUDIO” TE 'S-GRAVENHAGE.

M. A. J. BAUER.

M. A. J. BAUER.

M. A. J. BAUER.

W. DE ZWART.

G. H. BREITNER.

W. DE ZWART.
J. AKKERINGA.

H. FANTIN LATOUR.
J. B. C. COROT.

J. B. C. COROT.
N. V. DIAZ DE LA PENNA.

J. B. C. COROT.
H. FANTIN LATOUR.

A. VOLLON.
TH. ROUSSEAU.

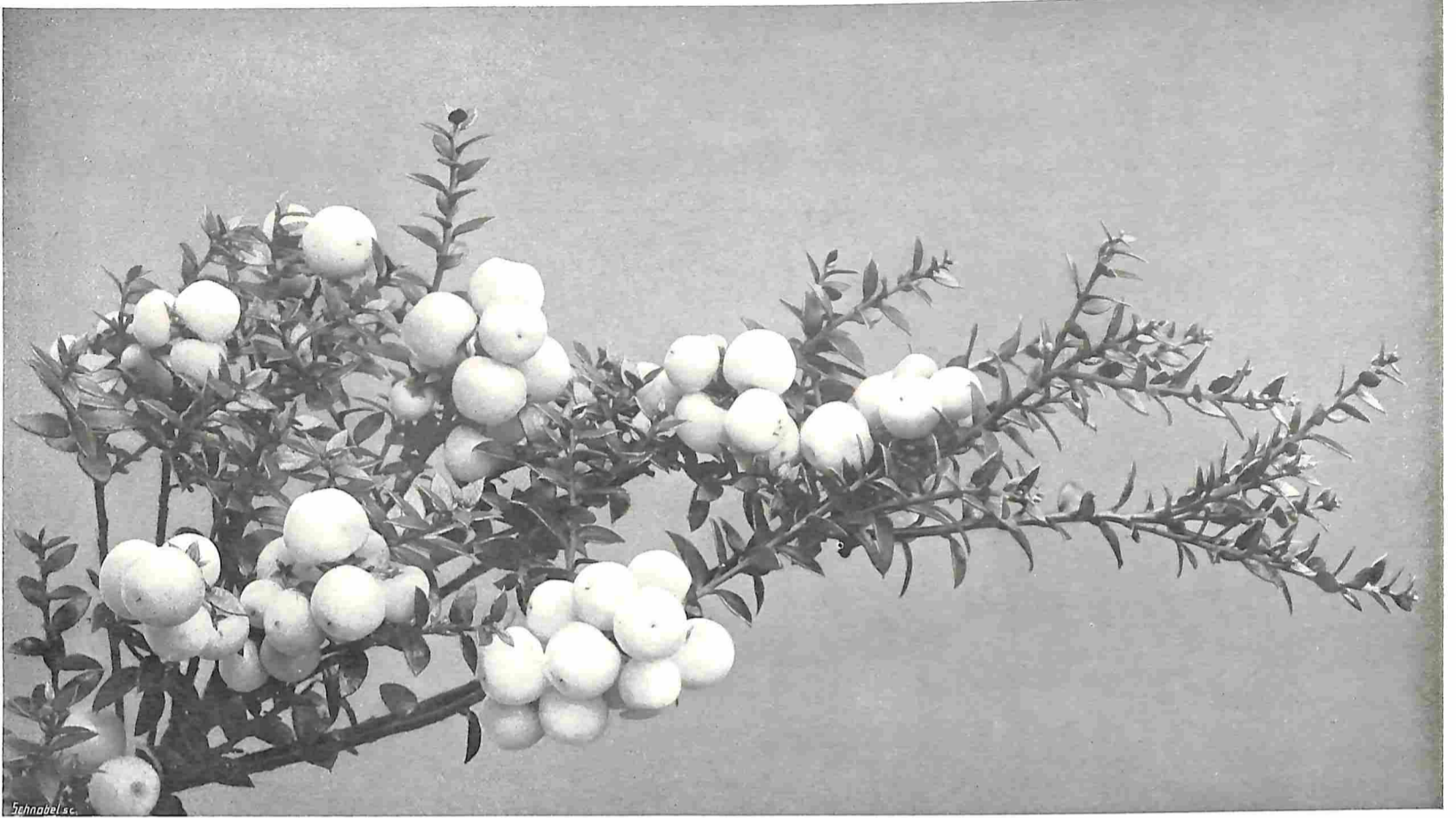

Foto E. J. Wallis.

PERNETTYA MUCRONATA.

DE INVLOED VAN DE ZUID-AMERIKAANSCHЕ FLORA OP DEN EUROPEESCHEN TUINBOUW.

II.

REEDS in ons eerste artikel over dit onderwerp bespraken wij een aantal heesters, die, uit Zuid-Amerika in Engeland ingevoerd, ook voor de versiering onzer tuinen goede diensten kunnen bewijzen. Wel zijn niet alle boomen en heesters, die in sommige streken van Engeland in den vollen grond groeien, ook hier te lande volkomen winterhard, doch ongetwijfeld zijn er zeer velen, die hier met succes aangeplant kunnen worden. Ook is het zeer goed mogelijk een aantal onder bedekking te overwinteren. Jammer is het, dat er in onze tuinen zoo weinig afwisseling onder de heesters bestaat en dat men steeds weer de zelfde soorten en geslachten aangeplant vindt. Tegengesproken kan het niet worden, dat velen onzer kwekerijen, wat soorten aangaat, betrekkelijk slecht voorzien zijn, doch wonder is het niet, dat slechts die heesters en boomen gekweekt worden, welke zich goed laten verkoopen. Werd echter de vraag naar interessante soorten wat grooter, dan zouden zij zeker wat meer gekweekt worden en een vermeerdering der liefhebberij, zoowel bij liefhebbers als vaklieden, zou er zeker het gevolg van zijn. Ook hierom zouden wij de belangstelling in deze interessante plantengroep zoo gaarne zien toenemen.

In ons voorgaande stuk noemden wij naast veel anderen ook enkele *Escalonia's* als zeer aanbevelenswaardig. Ook de *Eucryphia pinnatifolia* is, zooals de afbeelding op de volgende bladzijde duidelijk toont, een inderdaad prachtige heester en jammer is het daarom, dat hij wat lastig in de kultuur is.

In den botanischen tuin te Kew bevindt zich een zeer mooi exemplaar er van, hij is daar geplant in veengrond en staat er op een plek, die hij dan ook ongetwijfeld hier te lande behoeft. Een plant, afkomstig uit Patagonië, die bijzondere aanbeveling verdient, zoowel om haar aardige bladeren als om haar bloemen en vruchten is de hierboven afgebeelde *Pernettya mucronata*. Vooral in den herfst, wanneer hij met witte, rose, of roode bessen als overladen is, maakt dit heestertje een alleraardigst effect en men kan dan duidelijk zien hoe uitnemend het geschikt is om er groepjes van te planten. Een van de interessantste groenblijvende heesters uit Chili is zeker wel de *Fabiana imbricata*, die in voorkomen wel wat weg heeft van een Heidestruik. Deze, tot de familie der *Solanaceae* behorende heester, werd reeds in 1838 ingevoerd. Volmaakt winterhard is hij wel niet, doch in den botanischen tuin te Cambridge staat er reeds gedurende tal van jaren een mooi exemplaar van tegen een muur, het overwintert daar geheel ongedekt en bloeit iederen zomer met een groot aantal kleine, witte, trompetvormige bloemen. Andere mooie Zuid-Amerikaansche heesters zijn *Desfontainea spinosa*, die vooral aardig is, omdat zijn bladeren volmaakt op die van een Hulst gelijken en ook *Tricuspidaria dependens*. Beiden zijn in sommige streken van Engeland en Ierland winterhard, hier te lande zullen zij slechts onder een goede bedekking kunnen overwinteren en nog beter doet men, ze als koudekas-heestertjes te kweken.

Wanneer wij de klimplanten beschouwen, dan zien wij, dat het meerendeel der Zuid-Amerikaansche soorten in de koude kas moeten gekweekt worden. Een der merkwaardigste is ongetwijfeld de *Streptosolen Jamesonii*, een *Solanaceae*, die in de tuinen van de Riviera en Algerië tegen muren gekweekt, met haar donker oranje-roode bloemen een allerprachtigst gezicht oplevert. Deze mooie plant werd in 1847 door den reiziger Lobb in Noordelijk Peru ontdekt, waar zij op een hoogte van ongeveer 6000 voet voorkomt. Zij werd genoemd naar den heer W. Jameson, die jarenlang in Quito woonde en zeer veel bijdroeg tot onze kennis der planten van Noord-Peru en Ecuador. Reeds spoedig na haar invoering ging deze plant weder verloren, doch in 1882 werd zij opnieuw ingevoerd. Verscheidene andere mooie klimplanten uit deze streken, zooals *Stigmaphyllon*, *Malpighia*, *Tacsonia*, *Tecoma* en *Tibouchina* moeten allen in de koude kas gekweekt worden, doch men kan daar zeer veel plezier van haar hebben. Enkele soorten van het bekende geslacht *Abutilon* zijn eveneens uit Chili ingevoerd en ook de *Lapageria*, *Bomaria* en *Alstroemeria* stammen uit deze streken. De prachtige, vrij goed bekende *Lapageria rosea* werd in 1847 door Mr. Richard Wheelwright in Kew Gardens ingevoerd, doch de niet minder mooie witte verscheidenheid kwam eerst in 1860 in kultuur.

Laat ik thans enkele bloemplanten bespreken, die des zomers zoowel ter versiering onzer tuinen als van kassen van groot belang zijn. In de allereerste plaats denk ik dan aan de Knolbegonia's, daar het meerendeel der thans z.g.n. „verbeterde” verscheidenheden haar ontstaan te danken hebben aan de oorspronkelijke soorten, die uit de Andes van Peru en Bolivia werden ingevoerd.

De soorten, die het meest hebben bijgedragen tot het ontstaan der thans gekweekte tuinvariëteiten zijn: *Begonia boliviensis*, *Beg. Pearcei*, *Beg. Davisii* en *Beg. rosaeiflora*. De eerstgenoemde soort heeft een heel ander karakter dan de anderen, daar zij hangende bloemen draagt, zij werd in 1869 door Seden gebruikt voor het winnen zijner eerste kruisingen. De invloed van de *Beg. Pearcei* met haar gele bloemen en fraai geteekende bladeren is nog duidelijk merkbaar bij al de moderne verscheidenheden die geel bloeien. De beide reeds genoemde soorten en de prachtige, roodbloeiende *Beg. Davisii* hebben haar kenmerken duidelijk achter gelaten op de meesten der thans gekweekte vormen en zijn in veel opzichten zelfs te verkiezen boven de reuzenbloemige verscheidenheden, die tegenwoordig worden aangeboden en die zooveel van haar natuurlijke sierlijkheid hebben verloren. De *Beg. rosaeiflora*, eveneens een zeer mooie soort, is vooral van belang geweest, daar de eerste wit bloeiende Begoniaverscheidenheden van haar afkomstig zijn.

Het is inderdaad te betreuren, dat zooveel mooie, oorspronkelijke Begoniasoorten geheel verloren zijn geraakt en dat andere, die niet minder mooi zijn, slechts in de botanische tuinen worden gevonden. Een soort, die vooral van zeer veel

betekenis is geweest voor het verkrijgen der winterbloeiende verscheidenheden, is de *Begonia socotrana*, die ook op de Andes werd gevonden.

Veel andere koudekasplanten, waaronder er zijn, die ook des zomers buiten gekweekt kunnen worden, zijn uit Zuidelijk Zuid-Amerika afkomstig en vermelding verdienen zeker wel *Browallia*, *Gloxinia*, *Heliotropium* en *Gesneria*, waarvan wij de mooiste soorten schuldig zijn aan de reizigers van Messrs Veitch. Er zijn echter twee geslachten van halfheesters, die ongetwijfeld verdienen om wat uitvoeriger besproken te worden, n.l. de *Fuchsia's* en *Calceolaria's*, waaronder er zijn, die van ouds tot de meest gezochte tuinplanten behooren.

Meer dan twee honderd verschillende *Calceolaria*-soorten zijn in Amerika ontdekt, waarvan er velen tot de mooiste bloemplanten moeten gerekend worden. Jammer is het daarom, dat verscheidenen tot heden nog niet levend in Europa werden ingevoerd, terwijl andere fraaie soorten allesbehalve gemakkelijk in de kultuur zijn, vooral ook, omdat men er nog niet in geslaagd is ze uit zaden voort te kweken. Ook doet zich bij deze beide geslachten weder het geval voor, dat de sierlijke typische soorten veronachtzaamd worden, omdat men er in het groot enkele grootbloemige verscheidenheden van kweekt, die echter in werkelijke waarde bij de soorten verre achter staan. In sommige botanische tuinen worden evenwel nog zeer mooie soorten aangetroffen en daaronder verdienen vooral vermelding *Calceolaria alba*, *Cal. fuchsiaefolia*, *Cal. plantaginea*, *Cal. pumila*, *Cal. rugosa*, *Cal. virgata* en *Cal. violacea*. De laatstgenoemde soort wordt door sommige auteurs wel tot een bijzonder geslacht gebracht, aangezien haar bloemkroon geheel open staat en niet het eigenaardige schoentje vertoont, dat aan al de anderen eigen is. Ook is de *Calceolaria violacea* van belang, omdat zij nauw verbonden schijnt te zijn aan de Nieuw-Zeelandsche *Cal. Sinclairi*, die ook een open bloemkroon heeft.

Van de oudste *Fuchsia* wordt verhaald, dat zij omstreeks het eind der achttiende eeuw door een zeeman werd ingevoerd. De destijds bekende kweker Lee, te Hammersmith, zag haar op de vensterbank van een arbeiderswoning staan en haar waarde als bloemplant bemerkende, kocht hij de plant voor een aanzienlijk bedrag. Tot de Zuid-Amerikaansche *Fuchsia's* kan ook gerekend worden de *Fuchsia macrostemma*, omtrent wier geschiedenis zoo goed als niets bekend is. Vooral de *Fuchsia simplicicaulis*, van Peru, is een van de mooiste soorten, die, wanneer zij overdekt is met trossen afhangende donkerroode bloemen, een schitterend gezicht oplevert.

Nog talrijke Zuid-Amerikaansche soorten zijn er, die men in

de tuinen weinig aantreft en die toch overwaard zijn om meer algemeen gekweekt te worden. Soorten als *Fuchsia microphylla* en *F. fulgens*, uit Mexico, en als *F. excorticata* en *F. procumbens*, uit Nieuw-Zeeland, moesten in iederen plantencollectie gevonden worden. Zij zijn een waar sieraad voor den tuin.

Een van de oudste planten van Zuid-Amerikaanschen oorsprong is de z. g. n. Oost-Indische Kers. De *Tropaeolum minus* stamt uit Peru en werd reeds in 1596 ingevoerd en de *Tropaeolum majus*, die ook uit dat land afkomstig is, kwam reeds in 1686 naar Europa. Beide soorten zijn zoo algemeen bekend, dat het onnoodig zal zijn ze nader te bespreken. Veel minder treft men echter de *Tr. peregrinum*, *Tr. speciosum*, *Tr. tuberosum*, *Tr. polyphyllum* en *Tr. azureum* aan, toch zijn deze niet minder waard om gekweekt te worden dan de beide eerstvermelde soorten.

Van de éénjarige planten, die uit Zuid-Amerika afkomstig zijn en algemeen gekweekt worden, behoeft ik slechts te vermelden geslachten als *Schizanthus*, *Salpiglossis*, *Alonsoa* en *Petunia*. Al onze grootbloemige *Petunia's* zijn kruisingen, gewonnen uit *Pet. nyctaginaeflora* en *Pet. violacea*, beiden uit het gebied der La Plata. Jammer genoeg is laatstgenoemde soort jaren uit de kulturen verdwenen geweest en eerst sinds korten tijd weder ingevoerd.

Het ligt niet op mijn weg hier te spreken over de groenten en vruchten, die uit Zuid-Amerika tot ons gekomen zijn, aangezien ik anders in het bijzonder de Aardappel en de Tomaat zou moeten behandelen, doch onvermeld mag zeker niet blijven, dat de prachtige, grootvruchtige Aardbeien, die tegenwoordig gekweekt worden, meerendeels te danken zijn aan de Chileensche *Fragaria Chilensis*, die in 1712 in Europa werd ingevoerd.

* * *

De invloed, die de Zuid-Amerikaansche flora op onzen tuinbouw gehad heeft, is veel grooter geweest, dan velen wel denken. Zeker zal die, wanneer met den tijd de bijna onbereikbare binnenlanden toegankelijk worden, nog aanmerkelijk toenemen.

Jammer echter is en blijft het, dat de meeste liefhebbers de voorkeur geven aan de z. g. n. „verbeterde” tuinverscheidenheden boven de oorspronkelijke soorten. De eersten mogen dan grooter bloemen hebben of rijker bloeien, steeds zullen zij de natuurlijke sierlijkheid missen, die aan de typische soorten steeds eigen is.

Onzen waren plantenliefhebbers mag daar zeker wel eens op gewezen worden.

E. Th. W.

Foto E. J. Wallis.

EUCRYPHIA PINNATIFOLIA.

DE KASTEELN LANGS DE LOIRE.

IV. AMBOISE.

DERTIEN kilometer stroomafwaarts, en eveneens op den linkeroever der Loire, ligt, gebouwd op de enige hoogte, die in den omtrek zichtbaar is, het kasteel van Amboise, dat zich, als een tweede Acropolis, boven een klein Loire-Athene verheft.

Van den rechteroever heeft men een fraai gezicht op het oude kasteel. Hier wordt de rivier verdeeld door een eilandje, dat zich vlak voor het château uitstrekt, waarvan al vroeg partij getrokken werd, om er een brug over de rivier te slaan, welke beheerscht wordt door den zwaren ronden toren, aan den vleugel van Karel VIII.

Het indrukwekkende gebouw, dat hoog boven alles uitsteekt, geflankeerd door de twee massieve, platte torens, de prachtige brug en de breede rivier, maakt inderdaad een grootschen indruk.

Amboise, het oude Gallische Ambacia, was ongeveer 400 jaren vóór Christus de woonplaats van een Celtischen volksstam. Toen de Romeinen Gallië veroverden, bleef Julius Caesar niet in gebreke, de prachtige, strategische ligging van Ambacia zijn waardeering te toonen door een daad. Hij bouwde er een wachttorens, die de oorsprong werd van het kasteel. Deze toren werd gedurende de regeering van Keizer Diocletianus vernield, doch in 376 weder opgebouwd, en steeds uitgebreid; eindelijk groeide hij aan tot een kasteel, dat eerst aan Clovis toebehoorde, daarna eigendom werd van de graven van Anjou. Een van deze, Fulk Nerra, of de Zwarte Valk, heeft een groote rol gespeeld in Amboise. Hij was een machtig vorst, en een soort van raadsel voor zijne tijdgenooten, die, volgens den geest van dien tijd, zijn macht en groote vlugheid toeschreven aan verstandhouding met den Booze.

Zijn levensdoel was de grootheid van het huis van Anjou; hij spaarde niets en niemand, om zijn aartsvijanden, de Graven van Blois, te vernietigen.

Aan beide oevers der beneden-Loire, deed hij vestingen en versterkte kasteelen verrijzen. Voornamelijk uit Amboise placht hij aanvallen te doen op de bezittingen zijner vijanden, die hij bij de zijne wenschte te voegen. Touraine is vol van legenden en heldenfeiten betreffende dezen Fulk Nerra.

In 1434 werd Amboise eigendom van de Fransche kroon. Gedurende de regeering van Karel VIII werd de vleugel gebouwd, die nu den hoofdtrek der façade vormt, en zich tusschen de twee torens uitstrekt.

Achter de façade bevindt zich, in een hoek der binnenplaats gebouwd, een juweeltje van Italiaansche Renaissance, la Chapelle de St. Hubert. De versiering dezer kleine kapel, in- en uitwendig, is zóó fijn, dat het den indruk geeft van kantwerk, eenmaal in steen veranderd.

De kapel werd door Karel VIII gebouwd, bij zijn terugkeer uit Italië, en is ontegenzeggelijk van de hand van Italiaansche werklieden. Alhier rust, onder een eenvoudigen steen, de asch van Leonardo da Vinci, die op 65-jarigen leeftijd door François I was overgehaald met hem mee naar Frankrijk te gaan, en die te Amboise stierf. Een der trekken van de silhouet van Amboise is de sierlijke „flèche” der kapel, die inderdaad als een fijne, rechte pijl achter den westelijken toren oprijst, en doet denken aan de fijne „flèche” der Sainte Chapelle in Parijs.

Karel VIII stierf te Amboise in 1498, tengevolge van een stoot met zijn hoofd tegen een lage deur, welke men er nog aanwijst.

Amboise spreekt voor een groot deel van François I, die alhier zijn jeugd doorbracht met zijn zuster, Marguërite de Valois, beiden opgevoed door hunne moeder, Louise de Savoie. Hier was het, dat hij, terugkomende uit Italië, bouwplannen maakte met den grooten Italiaanschen meester, Leonardo da Vinci, die zijn koninklijken beschermer inspireerde voor zijn châteaux, vooral voor Blois. Het denkbeeld der prachtige, open

trap aldaar, werd waarschijnlijk in Leonardo's brein geboren. François I voltooide den toren, La Tour des Minimes, welken Karel VIII begonnen was, een wonder van bouwkunst, waarin een koets met paarden bespannen, van den voet van het kasteel tot bovenin kan oprijden, en waarmede François zijn mededinger, Karel V, verblufte, toen deze hem eerst in Amboise, daarna in Blois kwam bezoeken, Triboulet ten spijt.

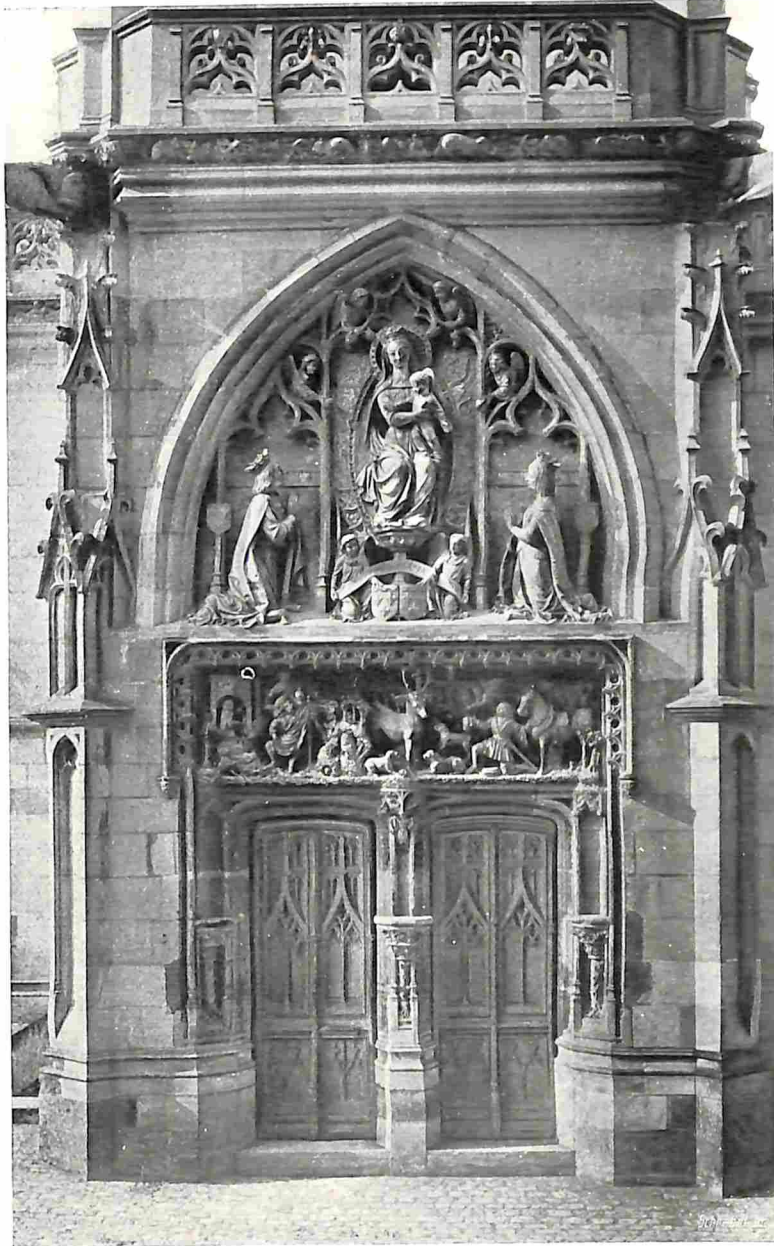
Daar Diane de Poitiers geen voorliefde had voor Amboise, doch steeds op haar geliefd Chenonceaux verblijf hield, vinden wij er slechts weinig herinneringen aan de regeering van Henri II. Maar gedurende de korte regeering van diens zoon en opvolger, François II, werd een der grootste gruweldaden, die ooit de geschiedenis van Frankrijk bezoddelde, te Amboise afgespeeld.

De donderwolk van godsdienstige en staatkundige verwikkelingen, welke zich boven Blois had samengepakt in 1559, barstte los in Amboise.

Reeds gedurende de regeering van François I waren de leerstellingen van Calvijn in Touraine doorgedrongen en het aantal aanhangers der nieuwe leer groeide voortdurend aan. Wat eerst een beweging op godsdienstig gebied was geweest, ging langzamerhand over op staatkundig terrein, en verdeelde nu Frankrijk in twee machtige partijen, waarvan Guise en Bourbon de leiders waren. Bij den dood van Henri II was de macht der Guises zóó groot geworden, dat de angst Cathérine de Médicis om 't hart sloeg; zij vreesde, en niet zonder grond, dat de hoofden der Katholieke Ligue zich van den Franschen troon zouden meester maken. Daarom zocht zij in het geheim steun bij de partij der Hugenoten, wien zij allerlei belofte deed, zonder echter van plan te zijn om deze belofte te houden.

De gezondheid van den nieuwen koning, François I, werd al slechter en slechter, en zijne geneesheeren schreven hem voor den winter en de lente te Blois te gaan doorbrengen. De jonge koning, zwak van geest en zwak van gezondheid, was volkomen onder den invloed der Guises, de ooms zijner beeldschoone jonge vrouw, Maria van Schotland. De spanning tusschen beide partijen werd hoe langer hoe grooter, en toen de Guises weigerden hun toestemming te geven tot het samenroepen der Generale Staten, eischten de hoofden der Hugenoten, Louis de Bourbon, Prins van Condé, en de Admiraal de Coligny, rechtvaardiging van den kant der Guises. Een zekere Godefroy de Barry, Seigneur de la Renaudie, werkte uit al zijn krachten voor de partij der Hugenoten, en door zijn invloed hielden deze in het geheim een groote vergadering te Nantes, om te beraadslagen, wat men verder zou doen.

Hoewel de koning tot de partij der Guises behoorde, beoogde men geenszins plannen tegen hem persoonlijk. Er werd echter besloten, dat op den tienden Maart (1560) de Guises te Blois gevat zouden worden, en dienovereenkomstig werden maatregelen getroffen om dit plan ten uitvoer te brengen. Teneinde allen schijn van verraad van zich af te werpen, besloten de Hugenoten hunne grieven aan den koning bloot te leggen, en van alle kanten stroomden aanhangers der nieuwe leer naar de Loire, ten einde gehoor te vinden bij François II. Niettegenstaande velen van hen door aanhangers der Guises vermoord werden in de bosschen van Touraine, begaven vele honderden zich vol vertrouwen in de richting van Blois. Door verraad van een zekeren Des Avenelles, die voorgaf een Hugenoot te zijn, en in 't vertrouwen stond van La Renaudie, kwamen de Guises op de hoogte der plannen, die tegen hen gesmeed werden. Onder het voorwendsel, dat 's koning leven gevaar liep, werd door hun invloed in allerijl het hof van Blois naar Amboise verplaatst, daar Amboise veel sterker was en beter te verdedigen in geval van nood. De eigenlijke reden was echter, dat het stadje Amboise, en de omringende bosschen, vol Protestanten waren, en men zich dáár beter op hen zou kunnen wreken dan te Blois.

HET KASTEEL VAN AMBOISE. KAPEL VAN ST. HUBERTUS.

Intusschen hadden de Guises alom het gerucht laten verspreiden, dat de Hugenoten het gemunt hadden op 't leven van den koning, om aldus den algemeenen haat en wraak tegen hen te wekken, terwijl de hoofden der Protestanten ten hove ontboden werden, teneinde zich te komen rechtvaardigen. Condé, de Admiraal de Coligny en zijn broeder, d'Andelot, kwamen terstond, legden onbevreesd hunne grieven tegenover de Guises bloot, en eischten samenroeping der Generale Staten. Middeleerwijl had men besloten zich inplaats van den 10^{en} Maart, den 16^{en} Maart van de Guises meester te maken; de Protestanten zouden zoo dicht mogelijk opdringen in de nabijheid van het hof, men zou van het dak van het kasteel af een teeken geven, dat alles goed ging, en dan zou Condé spreken in naam van iedereen.

Wederom bracht een verrader de plannen ter oore der tegenpartij, ditmaal van Cathérine de Médicis, waarop onmiddellijk het alarm verspreid werd, dat de koning en het geheele hof in gevaar verkeerden. Overal hadden ontmoetingen plaats tusschen Katholieken en Protestanten — een burgeroorlog scheen onvermijdelijk. Nog steeds wenschten de Protestantsche hoofden vrij toegelaten te worden bij den koning, hetgeen hun eindelijk werd toegestaan, daar het hof beangst was geworden wegens het groote aantal en de sterkte der tegenpartij. Niettegenstaande een prins van den bloede, de hertog van Nemours, bij zijn eer gezworen had, dat hun geen leed zou geschieden, werden allen gevangen genomen en gefolterd. Toen dit ter oore kwam van de Protestanten, zonden zij gewapende hulp, maar hun macht werd door de ruitery der Guises overmeesterd en met groote wreedheid gedood. Het gemeene volk en de boeren hadden zich allen geschaard aan de zijde der Guises, en de Hugenoten werden met de grootste wreedheid als wilde dieren opgejaagd, vervolgd en gedood. Zij, die te Amboise gevangen zaten, werden op de binnenplaats van het kasteel afgemaakt, terwijl de koning met het geheele hof en duizenden toeschouwers, die binnen waren gelaten, deze slachting aanzagen door de vensters, die op de Loire uitzien. Hetzelfde ijzeren balkon, waaronder deze gruwelen geschieden, is nu nog, bloedrood verroest, tegen den muur bevestigd onder de ramen der zoogenaamde „Galerie des Hugenots”. Condé en Coligny bleven ongedeerd, de eerste om negen jaren later te sneuvelen bij Jarnac, de laatste om vermoord te worden in den Bartholomeusnacht.

Deze slachting was het slottafreel der geschiedenis van Amboise; kort daarna stierf François II en daarop vertrok het hof naar Parijs, alwaar Karel IX bij voorkeur verwijfde in het Louvre, terwijl Hendrik III, de laatste der Valois, zijn tijd verdeelde tusschen Parijs en Blois.

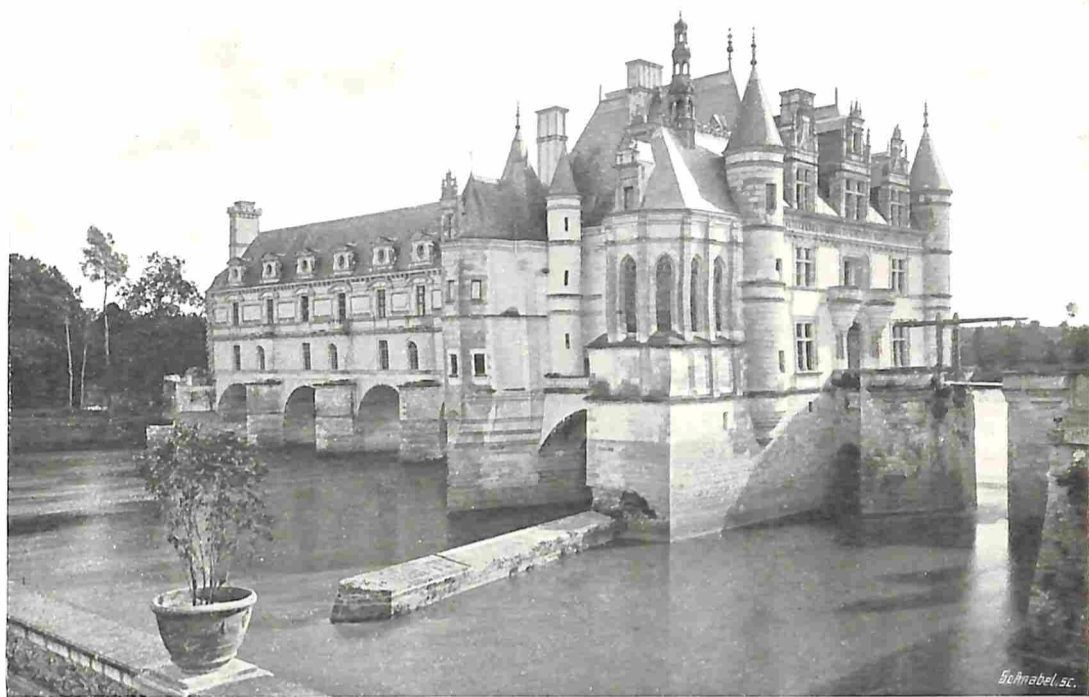
De Bourbons hielden nimmer verblijf te Amboise. Vele jaren later diende het kasteel als gevangenis voor Abd-el-Kader.

Amboise werd het bezit van den Comte de Paris en is nu eigendom van Henri d'Orléans, de vertegenwoordiger der Legitimisten. Het inwendige van het oude kasteel is koud en naakt, slecht onderhouden, op vele plaatsen zelfs vervallen; maar het uitwendige is grootsch en indrukwekkend, en waar het ruim duizend jaren den tand des tijds weerstond, geeft het den indruk zeker nog tien eeuwen langer den invloed der jaren te kunnen weerstaan.

CHENONCEAUX.

Nu begeven wij ons naar Chenonceaux, terecht genoemd „la Perle des Châteaux de France”, een waar juweeltje van sierlijkheid en gratie, een echt château de plaisance, dat spreekt van schoone, geestige vrouwen, tevens van reusachtige schulden. Het imponeert geenszins door statigheid, maar is een verlokkelijk, lachend lustoord, gebouwd voor bevallige vrouwen en koninklijke minnaars, om daar verstrooiing te zoeken van politieke verwickelingen en godsdiensttwisten.

Terwijl te Blois en te Amboise iedere steen spreekt van moord, bloed en wraak, is te Chenonceaux slechts herinnering aan vroolijkheid en liefde, aan schoonheid, vernuft en geest en danst nu nog, evenals toen, het zonlicht op de muren der lange gaanderij door Pierre Lescot over de Cher gebouwd, weerkaatst door de vroolijk kabbelende golfjes, die onder de vijf bogen voortglijden. Langs een fraaien weg, gedeeltelijk in de schaduw van het woud, bereikt men, van Amboise, over een afstand van veertien kilometer,

HET KASTEEL VAN CHENONCEAUX.

spoedig en gemakkelijk dit fraaiste der Renaissance-kasteelen.

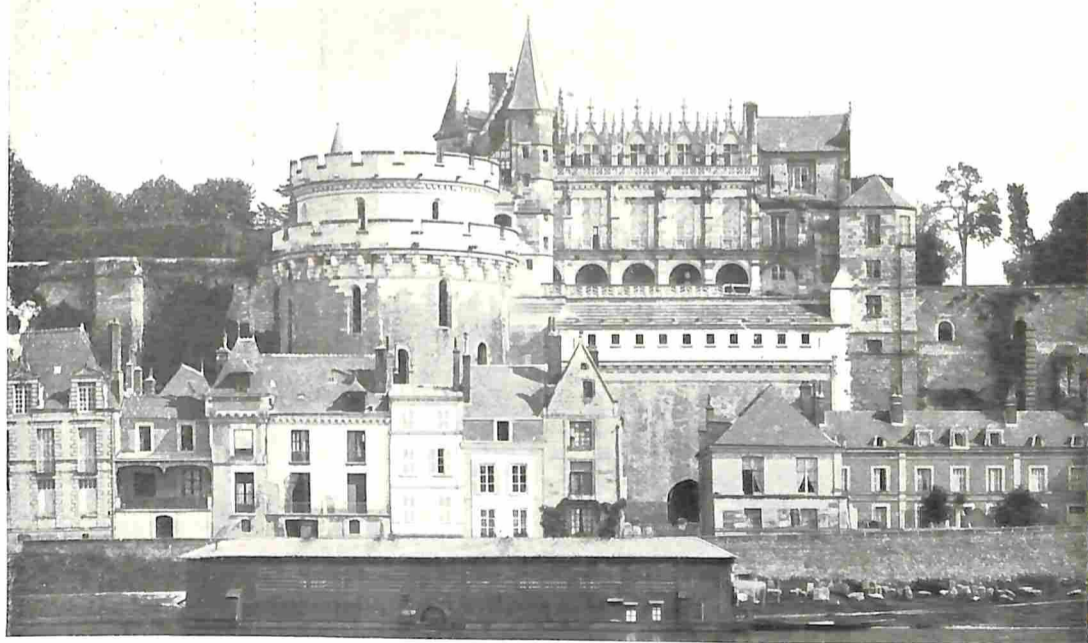
Alvorens het kasteel te bezoeken, déjeuneeren wij in L'Auberge du gai Laboureur, zoo niet wereld-, dan toch Europeesch beroemd om den heerlijken „vin de Vouvray”, fonkelde „tisane de champagne”, die maar drie francs de flesch kost!

Aan het einde der lommerrijke, lange oprijlaan, rijst het château als een tooverkasteel uit de rivier de Cher op, met den oever verbonden door een ophaalbrug, en omringd door sierlijke terrassen lang de rivier.

Zekere Thomas Bohier, Schatbewaarder onder de regeering van François I, bouwde alhier in 1515 op de plek, waar sinds de dertiende eeuw een middeleeuwsche vesting had gestaan, en in den tijd van Julius Caesar een Romeinsche villa, het kokette, witte kasteeltje, waarvoor hij moeite noch kosten spaarde. Overal treft men er zijne initialen aan en die zijner vrouw, Cathérine Briçonnet, hunne wapenschilden en het motto van Thomas Bohier: „S'il vient à point me souviendra”.

Toen François I geen geld meer had om zijn soldaten te betalen, hielp Bohier zijn koninklijke meester met reusachtige sommen. Het was hem niet beschoren Chenonceaux te voltooien. Bij zijn dood liet hij, niettegenstaande zijn vroegeren rijkdom, ontzettende schulden achter. Zijne landgoederen werden verkocht, ten einde deze schulden te dekken; François I maakte van Chenonceaux een kroondomijn en voltooide het met groote weelde en smaak. Alhier vond hij alles, wat zijn hart begeerde, een zonnig, lachend Renaissance kasteel, in een liefelijke streek, omgeven door fraaie bosschen, waar hij naar hartelust kon jagen. Hij vertoefde hier veel, kwam hier met zijn tweede vrouw, Eleanore van Oostenrijk, de bekende Anne de Pisselen, Hertogin van Etampes, met zijn zoon en erfgenaam Henri, en met een schitterend gevolg, waarvan Diane de Poitiers de allerschoonste was.

Toen François I stierf, en Henri II den Franschen troon beklom, was de eerste daad van den nieuwen koning Chenonceaux ten geschenke te geven aan Diane Poitiers, die hij tevens den

HET KASTEEL VAN AMBOISE.

titel schonk van Hertogin van Valentinois. Van hier uit regeerde zij den koning, het hof, en geheel Frankrijk. Zelfs de koningin Cathérine de Medicis moest het hoofd buigen voor de favorite — maar Cathérine, wederom haar spreuk getrouw, wachtte haar beurt af, en toen die eindelijk kwam, was haar wraak volkomen, en bestond er geen genade om de beeldschoone Diane, die haar zóó lang in den weg gestaan had.

Van het begin tot het einde der regeering van Hendrik II had de Hertogin de Valentinois onbetwist den scepter gezwaaid. Terwijl het 's konings eerste daad geweest was om Chenonceaux aan zijne geliefde Diane te schenken, werd het de eerste daad zijner weduwe, hare mededingster daar vandaan te jagen. Hendrik had nauwelijks den laatsten adem uitgeblazen in 1559, of Diana kreeg bevel van de Koningin-Moeder, Chenonceaux onmiddellijk te ontruimen. Kort daarop zien wij er François II met zijne schoone, jonge vrouw, Maria van Schotland, en de geheele hofhouding. De fraaie Italiaansche tuinen, de trots van Diane, dienen voor de hofmakerijen der jeugdige hovelingen met de leden van het „escadron volant” der Koningin-Moeder, die hare jonge, schoone hofdames benuttigde, voor politieke doeleinden. De stormen, die toen over Frankrijk gierden, hebben echter nimmer de lieflijke rust en vrede van Chenonceaux verstoord.

Te midden der schertsende en lachende schoonen van dit wuffte hof, bevond zich ééne schuchtere, zachte, bescheiden jonge vrouw, Louise Lorraine, echtgenoot van Katharina's derden zoon, den lateren Hendrik III. Zij leefde bijna onopgemerkt, te midden dezer luchthartige hovelingen; maar nadat haar onwaardige echtgenoot, dien zij trouw en oprecht liefhad, in 1589 gevallen was door den dolk van Jacques Clément, kwam zij met een gebroken hart naar Chenonceaux, waar zij elf jaren in stille eenzaamheid, treurende doorbracht en troost vond in weldadigheid. Het was niet meer het Chenonceaux van eertijds; de schuldeischers der Koningin-Moeder kwamen er om het hardst de kostbare kunstvoorwerpen weghalen.

Na den dood van Louise in 1601 ging Chenonceaux over in handen der Hertogin de Mecœur en in het geslacht van Vendôme. De laatste Hertog van Vendôme, wiens naam verbonden is met Chenonceaux, was vermaard om zijn buitengewone leelijkheid, wat hem echter niet belette nog op vergevorderden leeftijd een kleindochter te huwen van den grooten Condé, die evenmin op schoonheid kon bogen, Mademoiselle d'Enghien. De geschiedenis vertelt ons, dat zij stierf aan delirium tremens!

In 1733 werd Chenonceaux eigendom van Madame Dupin, welbekend in de Fransche letterkunde. Zij kocht het goed van den Hertog van Bourbon, maar kon er slechts na een langgerekt rechtsgeding bezit van nemen. In dit rechtsgeding werden de schulden van Katharina, zelfs die van Bohier, tot in de minste kleinigheden uitgepluisd.

Claude Dupin, haar echtgenoot, was eveneens schatmeester van den staat, wederom werd dus Chenonceaux, evenals onder Bohier, het eigendom van een financier. Hij was litterair aangelegd, een groote vriend van Montesquieu, en dientengevolge ontmoeten er wij alle groote schrijvers van dien tijd, Bernis, Buffon, Voltaire, Diderot en andere Encyclopedisten.

Wuftheid was verjaagd door verstand en geest. Madame Dupin werd er in haar letterkundigen arbeid bijgestaan door een jongen secretaris, een knap mannetje, die echter de onbeschaamdheid had op zijne meesteres verliefd te worden, en door deze behoorlijk terecht gewezen werd: dit was Jean-Jacques Rousseau, welke pas later „de groote Jean Jacques” werd.

De Revolutie, voor een groot deel toe te schrijven aan den invloed dezer mannen, spaarde gelukkig de schoonheid van Chenonceaux. Het is inderdaad, alsof een goede geest over het sierlijke kasteel waakte en het steeds beschermde voor schande, geweld en vernieling.

Een achterneef van Madame Dupin, René, Graaf de Villeneuve, werd nu eigenaar van Chenonceaux en stierf er in 1863, nadat hij er een bezoek had gehad van George Sand, eveneens gehuwd met een Dupin. Daarna zien wij er een zekere Madame Pelouge als châtelaine, die zeer veel geld en moeite besteedde om den ouden glans van het kasteel te herstellen, dat gedurende den tijd, dat de Vendômes er woonden, door hun gebrek aan geld zeer verwaarloosd was. Sinds een der eerste eigenaars, le Seigneur des Marques, het schilderachtige château wegens gebrek aan fondsen moest verlaten, is het steeds min of meer blijven voortbestaan in een atmosfeer van geldgebrek, nu eens ijkkelijk versierd en het tooneel van weelderige feesten, dan weer geplunderd, om schuldeischers tevreden te stellen.

De tegenwoordige bewoners, die het gehuurd hebben van le Crédit Foncier, houden het kasteel keurig in orde — maar laten de bezoekers een franc per persoon betalen om er het romantische intérieur van te komen bewonderen. Sic transit gloria — maar de betooverende schoonheid van Chenonceaux is onveranderd gebleven. Noode verlaten wij het lieflijke oord.

(Wordt vervolgd).

M. FRIESWIJK—DE BAS.

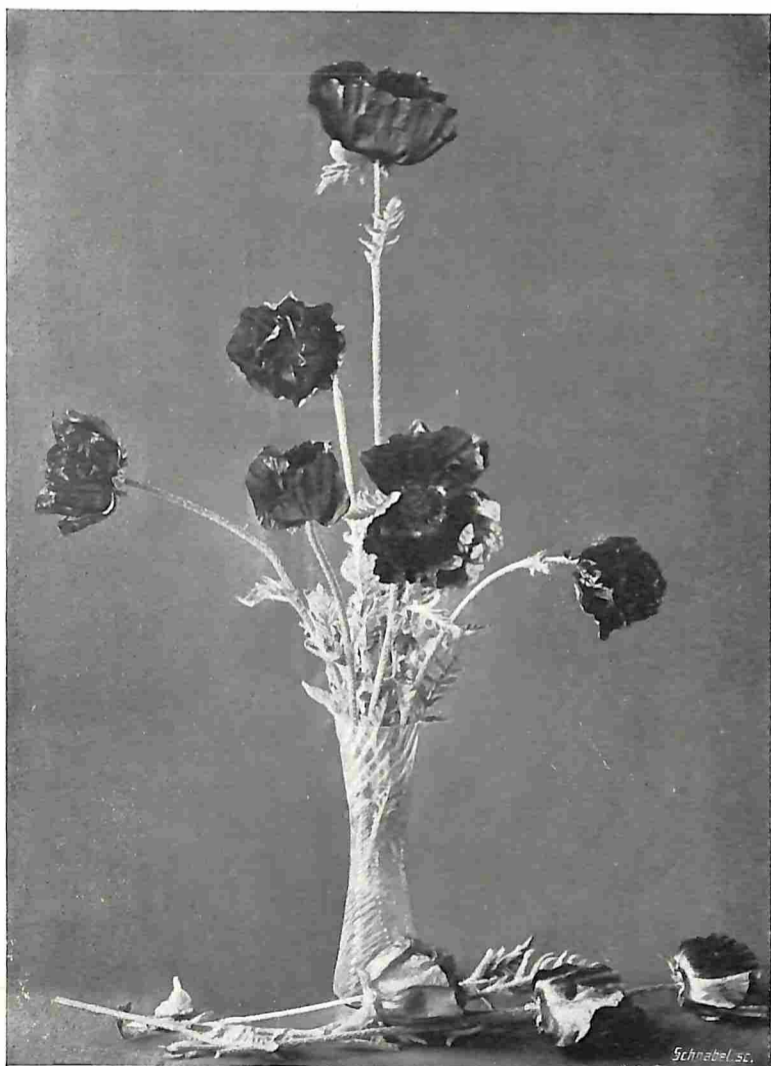

Foto C. Steenberg.

PAPAVER ORIENTALE „MAHONY AMÉLIORE”.
GETUIGSCHRIFT VAN VERDIENSTE OP DE KEURING DER
MAATSCHAPPIJ VOOR TUINBOUW EN PLANTKUNDE
VAN 21 MEI L.L.

NIEUWE PAPAVERS.

OP pag. 634 van den jaargang 1910 van „Buiten” wijdden wij een artikel aan de *Papavers* en vonden daarin aanleiding haar waarde als sierplanten in het bijzonder te vermelden. Wij bespraken in dit stuk de verschillende soorten van *Papavers* en maakten op pag. 635 in het bijzonder melding van de zg. Plantpapavers. Deze onderscheiden zich van het meerendeel der gekweekte soorten daardoor, dat het zg.n. vaste-planten zijn en zij dus niet, zooals de verscheidenheden van *Papaver Rhoeas* en *Papaver nudicaule*, ieder jaar opnieuw gezaaid behoeven te worden.

Wij wezen er toen reeds op, dat het meerendeel der thans gekweekte variëteiten voornamelijk afstammen van de beide soorten *Papaver orientale* en *P. bracteatum*. De eerste kenmerkt zich door donker scharlaken, de laatste door schitterend oranje-roode bloemen, die aanmerkelijk grooter zijn dan die der andere soorten. Daar deze planten door haar prachtige bloemen uitmunten, zal het wel niemand verwondering baren, dat verscheidene kwekers zich op de verbetering er van hebben toegelegd, te meer, daar zij niet alleen voor boordbedden, maar vooral ook om in groepen tusschen heesters te planten bij uitnemendheid geschikt zijn. Het is vooral de heer J. E. Heenk, bloemist te Leiden, die zich bijzonder op de kultuur dezer *Papavers* toelegt en die dan ook op de laatst gehouden keuring der Ned. Maatschappij voor Tuinbouw op 21 Mei l.l. enkele vazen met ware prachtbloemen tentoonstelde.

De *Papaver orientale* „Mahony amélioré”, die een Getuigschrift van Verdienste verwierf, is ontstaan uit het kruisen der *Pap. or.* „Premier” met *Pap. or.* „Mahony”. Deze nieuwe aanwinst munt niet alleen door de schitterend bloedroode kleur harer bloemen, doch ook door haar uitstekende houding uit, zij kan dan ook als een uitnemende verbetering worden beschouwd.

Eveneens verwierf een Getuigschrift van Verdienste de *Papaver orientale* „Tulipa”. Een bijzondere verdienste van deze aanwinst is het, dat de bloemen mooi gesloten blijven, daardoor min of meer een tulpvorm hebben en vooral ook, dat zij afgesneden zeer lang goed blijven.

Een derde zeer mooie verscheidenheid is de *Papaver orientale* „Surpasse Tout” van denzelfden winner, zij wordt als een verbetering van de *Pap. or.* „Prinses Juliana” beschouwd en kenmerkt zich door den mooien stand van haar vuurroode bloemen.

Voor de kultuur dezer fraaie bloemplanten raadplege men het hiervoor vermelde artikel.

E. Th. W.